

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' אחרי - קדושים תש"פ | גליון מס' 185
הדברים נאמרו ביום ר' עשיק תו"מ, ל' ניסן תש"פ

התפילה והקריאה במרחב הפתוח

כיצד יש לנהוג בקריאת התורה בהתאם להנחיות הרשויות? | האם יש להשלים את כל הפרשיות שלא קראו? | האם לומר ברכת 'מעין שבע' שלא בבית-הכנסת? | מי שלא הסתפר לפני חג הפסח, האם מותר להסתפר בימי ספירת העומר?

שהדבר ידוע שאנשים לא יכלו להסתפר בתקופה זו. ומכל שכן מי שהיה בבידוד לפני החג, ויצא מן הבידוד בחול המועד, ויש לו צער משערו המגודל, יש להתיר לו להסתפר בחול המועד, דחשיב אונס דמוכחא מילתא.

והוא הדין למי שנתרפא והשתחרר בימי הספירה, שמותר לו להסתפר בימי הספירה, שהרי כתבו הפרי מגדים (משב"ז סק"א) והביאור הלכה (סי' תצג ס"ב), שכל אותם המותרים להסתפר בחול המועד, הוא הדין בימי הספירה, כי לא יתכן שיהיו ימים אלו חמורים יותר מחול-המועד. ולכן כתב מרן זצ"ל בחזון עובדיה (אבלות ח"ב עמ' רצד, ח"ג עמ' קיג) לענין אבל שתמו ימי האבלות שלו בימי העומר והכביד עליו שערו, שמותר לו להסתפר בימי הספירה.

לכבוד שבת וראש-חודש

וטוב שימתין ויסתפר ביום שישי הקרוב, שהוא גם ערב שבת וגם ראש חודש אייר, שהרבה פוסקים מתירים לכל אדם להסתפר ביום שישי כזה, כיון שיש בו שמחה יתירה לכבוד שבת ולכבוד ראש חודש, (ובלאו הכי אין אנו חוששים לדברי ספר חסידים שכתב שאין להסתפר בר"ח).

גילוח וסידור הזקן

כל זה כאמור למי שלא יכל להסתפר לפני חג הפסח, כמו בשנה זו שאנו מקילים לענין תספורת הראש. אך לענין גילוח וסידור הזקן, שמסדרים בעצמם, קשה להקל בזה יותר מבשאר שנים, אלא אם כן היה ממש חולה שנפל למשכב. ואמנם בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרפז) הקיל להסתפר בכל חודש ניסן ובר"ח אייר. ויש שהקילו בגילוח הזקן בימי ספירת העומר בערב שבת בכל השנים (שו"ת ישכיל עבדי ח"ו סי' ה), ועיקר מנהג האיסור היה בתספורת הראש ולא בגילוח וסידור הזקן. אולם כבר פשט המנהג בקרב כל הירא וחרד דבר ה', שאין מתגלחים בימי העומר. וכיון שיכל לעשות כן לפני החג, אינו שונה משאר שנים.

מי שיש לו סיבה אישית מיוחדת, כגון לצורך פגישת אישים נכבדים, שרים ורוזנים וכיו"ב, ישאל שאלת חכם. וזכרוני לפני עשרות שנים כמה מקרים שבאו לפני מרן זצ"ל, והיה מקיל להם להתגלח ביום שישי, לכבוד שבת קודש. ורק מי שנהג כן בכל השנים על פי הוראת

שאלה: לאור הקלות הרשויות מההגבלות שהוטלו בעקבות נגיף ה'קורונה', בקיום תפילה בציבור, בהתאם להנחיות, האם וכיצד להשלים קריאת הפרשיות שהחסירו? וכן מי שלא הסתפר לפני חג הפסח בשל ההגבלות, האם רשאי להסתפר בימים אלו, ימי ספירת העומר?

תספורת הראש למי שלא הסתפר לפני חג הפסח

תשובה: מי שלא הספיק להסתפר לפני חג הפסח מחמת הקשיים שנגרמו ממגיפת ה'קורונה', ושערו מגודל ויש לו צער, אם כי בדרך כלל מנהגינו להחמיר בדבר, כדעת מרן בשולחן ערוך (סי' תצג ס"ג), בשנה זו יכול להקל ולהסתפר כשיתאפשר לו להסתפר על פי הוראות משרד הבריאות.

מקור הדבר על פי דברי מרן בשו"ע (סי' תקלא ס"ב) שכתב שאם היה חולה ולכן לא הסתפר, ונתרפא בימי חול המועד, אסור לו להסתפר במועד. וכתב עוד (שם ס"ג), שהיוצא מבית האסורים בחול המועד, מותר לו להסתפר. ונאמרו בזה כמה טעמים לחלק בין האונסין.

במשנה ברורה (סק"ה) הביא ביאור הריטב"א, שיש לחלק בין אונס המפורסם וידוע לרבים, כמו בית האסורים, שהכל יודעים שאינו יכול להסתפר שם, לבין חולה שלא כולם יודעים שהחולי מונע ממנו מלהסתפר. ובשו"ת עמק המלך (סי' יז) ביאר שיש חילוק בין דבר שנמנע הימנו מחמת עצמו, לבין דבר שנמנע הימנו מחמת אחרים. וחולה שנתרפא העיכוב בא מצדו, ומנין יודעים שהיה הגילוח קודם המועד מזיק לו או לא. משא"כ בבית האסורים שהעיכוב היה מחמת אחרים, בזה התירו להסתפר.

ובפרט להמבואר בספר בתי כנסיות (סי' תקלא) בשם רבו כי אילו מרן הבית יוסף היה רואה דברי ההשלמה שפסק להתיר לחולה שנתרפא להסתפר בחול המועד, גם מרן היה פוסק לקולא, כיון דהוי מידי דרבנן. וכן כתב בשיטה לרבינו יחיאל מפאריש (עמ' ה) שכל אדם שחלה קודם הרגל, ואפילו חש בראשו בלבד בערב הרגל, מותר לו לגלח במועד, כי מפורסם הדבר.

הבידוד וההסגר

ועל כן בנידון דידן, בשנה זו יש לנו להקל - כששערו מגודל ויש לו צער - לפי שני הטעמים, כי גם האונס בא מצד אחרים, שכן רשויות הבריאות מנעו ממנו לצאת להסתפר, וגם הוא אונס מפורסם לכל,

עשרה אנשים, ואם אי אפשר או שלוקחים הספר-תורה ברכב, אין צריך עשרה.

סדרי ואופני קריאת התורה בהתאם להנחיות

לאור החיוב בשמירת הנפש - וכפי שכבר שמענו על מקרים נוראים ומזעזעים על אנשים שנפטרו - לכן יש לנהוג במשנה זהירות בשעת קריאת התורה שמצויה הסכנה ביותר, ויקפידו ביתר שאת על כיסוי האף והפה כראוי, גם העולה וגם הקורא.

ומחמת שצריכים לשמור על מרחק 2 מטר בין איש לרעהו, הדרך המובחרת ביותר להודיע קודם השבת לכל עולה את עלייתו, כדי שיכין ויקרא בעצמו ולא יעמוד אף אדם בתוך 2 מטר אליו, ובכך למנוע חשש סכנה בהתקרבות הקורא והעולה. ואם קשה לעולים להכין עליה שלימה, יוכלו ששה עולים לקרוא כל אחד שלושה פסוקים (ויכינו אותם קודם לכן, ויפסיקו במקום שאפשר להפסיק ע"פ ההלכה), וכל אחד יעמוד בנפרד ליד הס"ת במרחק 2 מטר משאר המתפללים, ואח"כ הקורא יעלה שביעי ויקרא לבדו הכל עד סוף הפרשה, ואיש לא יעמוד לידו.

כאשר העולים לתורה לא יכולים לקרוא בעצמם, יכולים להוציא ב' ספרי תורה, והעולה ישתמש בס"ת א' והבעל-קורא בס"ת שני במרחק 2 מטר. ולכתחילה אנו לא מתירים לעשות כן, וצריך לקרוא מתוך אותו ספר-תורה, וגם מחמת כבוד הס"ת, אך בהתגברות המגיפה יש להקל בזה מכורח השעה. והמברך יקרא בלחש מתוך הספר שלידו, עם הש"ץ הקורא מהספר השני.

ואם לא מסתדר באחת מהדרכים הללו, הבעל-קורא יעלה לבדו לכל שבעת העליות, ויברך במקום השבעה העולים.

השלמת הציבור את הפרשיות שלא קראו

לאור המצב שהיה צריך להימנע מתפילה במנין בשבתות האחרונות, נחסר מסדר קריאת התורה כמה פרשיות, בעיקר פרשת צו ופרשת שמיני, וכעת לאחר שהתירו הרשויות לערוך מנינים במקום פתוח, והתאספו בשבת זו לקרוא בתורה, וכעת נעשו ציבור שלם, צריכים להשלים קריאת כל הפרשיות שהחסירו עד עתה, באופן שבעליית כהן יקראו כל פרשת צו ופרשת שמיני, וכן שלשה פסוקים ראשונים של פרשת תזריע, ולאחר מכן יעלו עוד ששה עולים עד סוף פרשת מצורע.

באור זרוע (הל' שבת ס"ו מה) כתב על מעשה שבשבת אחת לא קראו פרשת השבוע, שיש להשלימה בשבת שלאחריה ואחר כך לקרוא פרשת השבוע ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה. ואף שקריאת התורה היא חובת ציבור ולא חובת יחיד, כמבואר ברמב"ן (מגילה ה ע"א), מכל מקום הרי משה רבינו תיקן שיקראו בתורה בכל שבת, ומבואר ברמב"ם (פ"ג מתפילה ה"א) שהמנהג לסיים בשנה אחת את כל התורה, וכאן רוב ככל הציבור החסירו פרשה אחת, ולכן הוי כחובת ציבור שצריכים להשלים את הקריאה הקודמת. וכתב האור זרוע שאף שיש כאן טורח ציבור, מ"מ צריכים לקיים תיקון חכמים.

בספר ברכות המים - להראש"ל מהרמ"י מיוחס - (או"ח ס' קלה) שכך היה מעשה בשבת פרשת בשלח שנת תקמ"ז, שירד שלג כבד מאד בירושלים, למעלה מקומת איש, ורוב ככל תושבי ירושלים לא יכלו ללכת לבית הכנסת, וכולם התפללו בביתם, מלבד בית הכנסת המקובלים 'בית א-ל', בשבת בשחרית, וכתב שבשבת שלאחריה,

חכם אמיתי, אבל בסתם נהגו בני תורה ותלמידי חכמים להחמיר שלא לגלח את הזקן. ורק בתספורת הראש, כאשר יש לו צער בדבר ולא הסתפר מחמת אונס, יש יותר להקל.

יציאה בשבת לרשות-הרבים עם מסיכה

מותר לצאת בשבת לרשות הרבים כשהוא עטוי במסיכה וכיו"ב על פיו ואפו, ולא רק בארץ ישראל אשר ברוב ככל המקומות יש עירוב, אלא אף בחו"ל ובכל מקום שאין עירוב, מותר לצאת במסיכה לרשות הרבים. אך לא יתלה על פניו בלא לבישה, אלא רק בדרך לבוש, וכיון שהוא צמוד לפניו הוי כמלבוש.

ואמנם יש שחששו שמא יסיר את המסיכה וילטלה ד' אמות ברה"ר, וכמו שאסרו כיו"ב בתכשיט. אך אינו דומה, כי כאן בני אדם מקפידים שלא יסירו את המסיכה, ואין מה לחוש. וגם שאין לדמות ולגזור מדעתינו, וכמו שכתב הרא"ש (פ"ב דשבת), וכ"ש שבמקום פיקוח-נפש לא העמידו חכמים דבריהם. ובפרט שישנם ספיקות מהו רשות-הרבים, וברוב מקומות אינו ודאי רשות-הרבים, ולכן מותר לכתחילה, אפילו במקום שאין עירוב.

ברכת 'מעין שבע' שלא בבית-הכנסת

ברכת 'מעין שבע' בתפילת ערבית של שבת אין מברכים אלא בבית-הכנסת, מקום הקבוע לתפילה ברוב ימות השנה, ואין הדבר תלוי אם יש שם ספר-תורה. ואמנם דעת הרש"ש לומר ברכה זו בכל אופן, וכן הביא הבן איש חי (ש"ב פ' יורא אות י, שו"ת רב פעלים ח"ג או"ח ס' כג), אולם זהו נגד מרן השולחן ערוך, שפסק (ס' רסח ס"י) שאין לומר ברכה זו אלא בבית-הכנסת. ואף הבן איש חי עצמו (שו"ת רב פעלים ח"ב יו"ד ס' ז, ז, חו"מ ס' ג עמוד) כתב שאפילו מאה אחרונים חולקים על מרן השו"ע, אין אנו שומעים להם, כי קיבלנו הוראות השו"ע, (אם כי במקומות רבים חלק על מרן השו"ע), ולדעת מרן השו"ע זו ברכה לבטלה, ומי יכנס לספק ברכה לבטלה, ולכן שב וא"ת עדיף.

ועל כן כל מניני התפילות המתקיימים במרחבים פתוחים ובחצרות, או בחצר בית הכנסת, ואפילו מוקפת בגדר, אין לברך בהם ברכת 'מעין שבע' בליל שבת כלל ועיקר, אף אם מתפללים שם בינתים בקביעות בכל ימות השבוע. אולם מנינים המתקיימים בעיר העתיקה בירושלים, שבשל קדושתה הגדולה נהגו לומר ברכת מעין שבע בכל מקום שמתפללים, אך לא בירושלים החדשה וכל יתר המקומות.

עיקר התקנה היתה מפני המזיקים, ובאמת טעם זה אינו שייך בזמנינו, אלא שתקנה הראשונה נשארה במקומה ולא זה. ואף שבטל הטעם - לא בטל הדין, והווי דלא להוסיף עלה, אלא רק בבית הכנסת, מקום הקבוע לתפילה.

ורק המתפללים בעת הזו במקום פתוח, תחת כיפת השמים, שתיחמו אותו וסגרו אותו לכמה חודשים, ויחדוהו רק לתפילות, ואין עושים בו שום שימוש אחר בין בשעת התפילות בין שלא בשעת התפילות, יש לו דין של מקום קבוע לתפילה לזמן זה, ורשאים לומר בו ברכת מעין שבע, כפי שפסק בחזון עובדיה (שבת ח"א עמ' שעד-שעה) בשם מאורי אור. אך בשאר החצרות, אינם מקום קבוע לתפילה, ויש לחוש שלא לברך ברכה לבטלה.

הבאת ספר-תורה הביתה לקריאה

לענין קריאת התורה, הנכון הוא להביא את הספר-תורה למקום בו מתפללים, קודם התפילה, ולא בשעה שכבר הגיעו בסדר התפילה לקריאת התורה, כפי שכתב הרמ"א (ס' קלה ס"ד). ולכתחילה ילווהו

פרשת יתרו, ישלימו הפרשה הקודמת, בעליית כהן. וכן הסכים בשו"ת מקור ישראל (בורלא, סי' קה).

הפוסקים הרבים שהצריכו להשלים כל הפרשיות

ובאמת שדעת פוסקים רבים שצריכים להשלים כל הפרשיות שהחסירו. כך כתב האליה רבה (סי' קלה סק"ב) שמצא בגליון מרדכי קטן (ריש ברכות) שמימות משה רבינו נתקנה לקרות בפרשיות להשמיע לרבים, וכל שכן ששתי הפרשיות הדבוקות הם מחובת השבת, והוא הדין כשביטלו שניים או שלשה שבתות, יקראו פעם אחת כל הפרשיות שביטלו. וכן כתב הגאון מהר"י צמח על דברי המהריק"ש (בהגהות ערך לחם סי' קלה ס"ב) שכתב שלא נהגו כן בני מצרים, והשיג עליו שאין ראיה מבני מצרים, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

ובמ"ב (סי' קלה סק"ז) כתב שנראה דעת הגר"א שאין להשלים, ובתוספת מעשה רב (אות לד) כתב שכאשר יצא הגר"א מבית האסורים החמיר לעצמו להשלים הפרשיות שהחסיר. ובספר אורח נאמן (סי' קלה סק"ט) חלק על המ"ב בדעת הגר"א, וכתב שגם כאשר ביטלו ב' שבתות, יש להשלימם. וכן כתב בברכת אליהו (שם), וכן העלה מהר"י אלגאזי בס' אמת ליעקב (משפט כשנפל טעות בס"ת או ב') שיש להשלים הפרשיות. וכן כתב בשו"ת בית דוד (סי' קו).

וכן כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עא וח"ב סי' טז, וכן בספרו לדוד אמת סי' ט אות ב, טוב עין סי' יח אות מד) שאין לבטל שום פרשה מלקרותה בציבור. ושכן כתב מהר"י עייאש בספרו מטה יהודה (סי' רפב ס"ק יד). וכן בשו"ת שאל האיש (או"ח סי' י) בתשובת רבי חיים משה אלישר, ושכן הורה אביו הראשון לציון היש"א ברכה. וכן כתב הגאון רבי יחיא צאלח בספרו שתילי זיתים (סק"ב), ובדבר משה (ח"א סי' ג).

וכן העלה בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' שלה), אחר שהוכיח דאינו דומה לתשלומי תפילה שמתפלל רק התפילה האחרונה שהחסיר, וחייב להשלים אפילו כמה פרשיות, וכתב ששמע מרבו החתם סופר שהגאון רבי נתן אדלר עשה הלכה למעשה, וקרא לבציבור והשלים כמה פרשיות. וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י בספר חיים (סי' יב ס"ב), וכן בערוך השולחן (סי' קלה ס"ו), דכיון שחובה היא להשלים מה שלא קראו, מה לי תרי ומה לי תלת, ואפילו אם לא קראו כמה שבתות, נראה שחובה להשלימם. וכן כתב בכף החיים (שם סק"ה). וכן כתב בס' בני ציון (ליכטמן, סי' קלה ס"ג), וכן פסק בשולחן הטהור (סי"ג) והגאון המהרש"ם בדעת תורה (שם ס"ב).

מקור השלמת הפרשיות בדברי הראשונים

ולא אכחד שיש שפטרו מלהשלים את הפרשיות, המהריק"ש (בהגהות ערך לחם הנ"ל), ובמג"א (סק"ד) הביא בשם המהר"ם מיניץ (סי' פה), שאם היו שניים מחוברים באותה השבת שבטלו, אין קורין בשבת הבאה שלשה, דלא מצינו לעולם שקורין שלשה, ודייק כן מלשון ספר האגודה (פ"ג דמגילה אות ל) בשם האור זרוע. וכן כתב בכנסת הגדולה (סי' רפב), וכן דעת השער אפרים (שער ז סל"ט) שלא

חל חיוב קריאה אלא רק כאשר היו עשרה שנתקבצו ולא קראו בתורה. וכ"כ בבית מנוחה (דיני טעות ס"ת ס"ג-ד), ופתח הדביר (סי' קלה אות א).

אולם כבר כתבו האחרונים הנ"ל לדחות דבריהם וכי נראה שנעלמו מהם דברי האור זרוע והמרדכי בפנים, שמבואר בדבריהם שיש לקיים את התקנה והמנהג לסיים את כל התורה בשנה אחת, ועל טענתם שאין לעמוד על קיום המנהג במקום טורח ציבור של אריכות יתירה, הנראה מסתמא לא ראו דברי האור זרוע במקורם. ושאין לחוש לטורח ציבור הבא מן האריכות בעבור קיום מנהג זה, וממילא צריך להשלים כל מה שחיסרו. וכיון שרוב הפוסקים כתבו לחייב להשלים את הפרשיות ע"פ דברי הראשונים, בודאי שכן עיקר ההלכה, ואי אפשר שלא לחוש לדבריהם.

השלמת כל הפרשיות במקום חוס וצער

ועל כן יש להורות שאם הציבור שוהה במקום מוצל ונוח, ולכולם יש חומשים להאזין לקריאת התורה, יקראו את כל הפרשיות שחיסרו. ואם רוב הציבור כבר שמעו פרשת צו, ישלימו רק פרשת שמני, אך אם לא שמעו גם פרשת צו, יעמוד הכהן ויקרא כל פרשת צו ופרשת שמני, וכן שלשה פסוקים ראשונים של פרשת תזריע, ולאחר מכן יעלו עוד ששה עולים עד סוף פרשת מצורע. וה אמנם טורח ציבור, אך זו תקנת משה רבינו לקרוא את כל התורה.

אך ציבור שמתפללים במקום שמזג האויר אינו נח, מצד חוס או קור המצויים, או סיבה אחרת שקשה לציבור שתהיה קריאת התורה ארוכה כל כך, וכגון שאין להם כסאות לישיבה, או שאין לציבור חומשים וכדו', או שנמצאים במרחב פתוח שקשה לשמוע את הבעל-קורא, ויש צער וטורח ציבור גדול לקרוא ג' או ד' פרשיות, באופן זה המקילין בזה לקרוא רק את פרשת השבוע, יכולים הם לסמוך על הפוסקים המקילים הנ"ל, מהר"ם מיניץ ועוד. אך בלאו הכי, כאשר המקום מוצל ונוח, אין להקל.

[הנה כידוע שהיו מנינים בשבתות האחרונות שהתפללו בצבור, וקראו בתורה, וכגון במקום שהחולים התאספו, וכן במנינים שהתקיימו בכותל המערבי ומערת המכפלה, וחלק מהצבור הבריאים התפללו באותה שעה, בשעה שציבור החולים התפללו, יש אומרים שנכללו יחדיו בחיוב הקריאה, וכוללים ועומדים גם בקריאת הציבור במקומם אף שלא שמעו, וכמבואר בחזו"ע הנ"ל. וממילא לגבי קריאת התורה יהוו אותם מנינים כשליחי ציבור לכל בית ישראל.]

השלמת הפטרות הפרשיות

להפטרות הפרשיות אין תשלומין, ועל כן בשבת הקרובה (שבת ראש חודש אייר, פרשת תזריע-מצורע) יש להפטיר בהפטרות שבת ראש חודש - 'השמים כסאי'.

"והסירותי מחלה מקרבך"

שנזכה שתיגמר המגיפה הזו, שהקב"ה ישלח רפואה שלימה לכל החולים, והבריאים הקב"ה יתמיד בריאותם ונזכה לגאולה שלימה.

פינת ההלכה של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - כאן-מורשת' ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 וכן בקו 'ערוץ מרן': 0799-16-5000 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©